

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városháza, földszint 8. szám.
Ide kerülnek a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők az elő-
fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

Rendkívüli közgyűlés.

— 1913 február 21. —

Városunk törvényhatósági bizottsága f. hó-
nap 21-ikén rendkívüli közgyűlést tartott *Domahidy Elemér* főispán elnöklésével. A rend-
kívüli közgyűlésen szép számban jelentek
meg a bizottsági tagok. A közgyűlés egyik leg-
fontosabb tárgya a tanács azon előterjesztése
volt, mellyel a folyó év folyamán felállítandó
tartalék lovascsendőrség egyik osztályának vá-
rosunkban elhelyezésére tett javaslatot. A jog-
és pénzügyi bizottság a tartalék elhelyezését
egy szavazattöbbséggel nem kívánta városunk-
ban felállítani, a tanács azonban pártolólág ter-
jesztette ezen ügyet a közgyűlés elé, mely azt
meg is szavazta.

A közgyűlés a következőképpen jölt le:
Domahidy Elemér főispán 4 órakor megnyitotta
a közgyűlést és üdvözölte az egybegyűlt bi-
zottsági tagokat.

A tárgysorozat a következő volt.

**1. Tanácsi előterjesztés a folyó év folyamán
felállítandó tartalék lovascsendőrség egyik osz-
tályának városunkban elhelyezése tárgyában.**

A közgyűlés többek hozzászólása után
kimondotta, hogy a tartalékos lovascsendő-
rök elhelyezésére a Salétrom laktanyát
átengedi.

**2. Ugyanaz a községi iskolaszék megalaku-
lása ügyében.**

A községi iskolaszéket a közgyűlés
megalakította, illetve a tanács idevonat-
kozó javaslatát elfogadta.

**3. Ugyanaz a csapókereti olvasó-kör telek-
esere ügyében.**

A közgyűlés a tanácsi javaslatot tudó-
mással vette.

**4. Ugyanaz a Rosenfeld és Gara tulajdonát
képező ohat-telekházai birtokon levő dohány-**

pajtáknak a város által leendő átvétele tár-
gyában.

A közgyűlés kimondta, hogy Rosen-
feld és Gara volt ohat-telekházai bérlőktől
a 32,000 koronára becsült dohánypajtákat
10,000 koronáért megveszi.

**5. Ugyanaz Nagy József főszámvevőnek egy
helybeli pénzintézetnél felügyelő-bizottsági taggá
történt választása tárgyában.**

A közgyűlés a főszámvevőnek egy
pénzügyi felügyelő-bizottságába beva-
lasztását tudomásul veszi.

6. Bábaoklevél kihirdetés.

Kihirdetettek.

A tárgysorozat kimerítettén, elnöklő Fő-
ispán ur a hitelesítő közgyűlés idejét 1913. fe-
bruár 22-ének délután 3 órájára tűzvé ki, a köz-
gyűlést berekesztette.

A Hortobágy hasznosítása.

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizot-
tsági közgyűlése az elmúlt esztendőben elhatározta az
eddig kihasználatlan Hortobágy pusztarészek hasznosi-
tását. A birtoktest parcellázási mivélésének beosztására
a földmivélségi miniszterium tervet dolgozott ki, azt
most a következő leírásban küldte meg a városi tanács-
nak, mely azt esütörtökön tartott ülésében tudomásul
vette.

A leirat így hangzik:

M. KIR. GAZDASÁGI MŰSZAKI HIVATAL.
Budapest V., Zoltán-u. 6. — Telefon 26—59.

364/1913. szám.

Debreczen sz. kir. város tekintetes polgármesteri
hivatalának

Debreczen.

Mellékelt van szerencsém a Hortobágy pusztá-
ból bérbeadandó terület átnézetes felosztási tervzetét
megküldeni, amint azt a földmivélségi miniszterium
illetékes ügyosztálya már elfogadta,

A tervezett 12,006 katasztrális hold felosztását öleli fel, amely területnagyság természetesen a végleges felosztáskor s a pontos területszámítás után némi változásnak lehet alávetve, ez a változás azonban az előrendő célt nem alterálhatja.

A bérbeadandó terület sárga színnel van aláfestve, ezen a területen belül pedig a szántható s csak legelgetésre alkalmas részek vörös vonalakkal vannak egy-mással elválasztva, a vízállásos helyek pedig kékkel vannak színezve.

A csatolt terület-kimutatás az egyes bérleti parcellák nagyságát tünteti fel.

Budapest, 1913 február 19.

Bolla Mihály,
miniszteri tanácsos.

A felosztás a következő:

Összesen 153 parcella van. Ebből 101 20—1300 holdig terjed, 52 parcella pedig 6t holdas.

A parcellák főbb csoportjai ezek:

1 darab	1300 holdas
1 "	650 "
1 "	570 "
2 "	550 "
2 "	500 "
1 "	440 "
1 "	300 "
1 "	286 "
1 "	260 "
2 "	240 "
1 "	215 "
1 "	200 "
2 "	160 "
1 "	175 "
1 "	167 "
2 "	150 "
15 "	100—135 holdig
8 "	56—90 holdig terjedő parc.
15 "	45—50 hold
12 "	40 holdas
28 "	20—25 holdas

Beöthy László és a debreczeni színház.

Beöthy László a debreczeni színház kibérése ügyében a következő beadványt intézte Kovács József polgármester urhoz, illetve a színhágyi bizottsághoz.

Nagyságos Elnök Ur!
Tekintetes Színhágyi Bizottság!

Megtisztelő fölszólításuk eredménye gyanánt szerencsém van Nagyságod és a Tekintetes Színhágyi Bizottság elé terjeszteni rövid foglalatban a Debreczen szab. kir. város színházának vezetésére vonatkozó véleményemet és terveimet. Kérem az igen tisztelt Bizottságot, hogy az itt előadottakat fogadja szívesen.

Annak a lehetőségnek fölmerültevel, hogy a debreczeni színház igazgatását a jövőben átvegyem s azóta sokszor mérgeltem magamban azt az anyagi és mű-

vészi kockázatot, melyet e terv esetleges megvalósulása rám hárít s megállapítottam, hogy két fővárosi nagy színházam vezetésé mellett a debreczeni színház átvétele rendkívüli munkát fog reám róni s épen a mód miatt, ahogyan annak igazgatását tervezem, anyagi eredménye semmi esetre sem lesz, nem lehet, a reáfordított fáradsággal, áldozatokkal és gondnal arányos. És mégis egyik legerősebb ambícióm az, hogy Debreczen város bízalma az én személyemet tisztelje meg választásával és hogy e bízalmat egy olyan színház megalapozásával fizethessem vissza, amilyen a vidéki színházak között ezidőszentig egy sincs. A helyi adott lehetőségek határára belül a debreczeni színház társulatának és különálló voltának épségben tartásával, de két budapesti színházam minden művészi és anyagi erejének segítségével küldésével fővárosi színházata a karok Debreczenben teremteni. Azt a színházát akarom létrehozni Debreczenben, amely Magyarországon kívül mindenütt legértékesebb törzse a szinpadai ábrázolás világának: a vidéki metropolisok önálló művészi életét elő vállalkozását. — Ami Páris után Lyon és Marseille, Berlin után Frankfurt és München, az legyen Magyarországon Budapest után Debreczen: az ország legelső vidéki színházy városa, amely a főváros kezdéseiből átvesszi ugyanazt, amit ott a nagy szinpadok kipróbáltak, de mindenből csak a legjobbat s ezzel szemben a maga szerényebb keretében nemcsak másol és reprodukál, hanem alkot és terem; nemcsak művészi behozatalból él, mint eddig, hanem azt mondja: elég erős vagyok, elég nagyvá lettem arra, hogy a magam falai közt egy külön önálló debreczeni színházy élet fejlődjék, új írók, új színészek itt szedjék az első babért fejükre; az irodalom és szinpad országos híri művészei egy-egy új alkotásukkal induljanak ki innen arra az útra, amely az ország többi szinpadjai felé vezet. Mindez ma, a mai viszonyok között s továbbra is, ha Debreczen megmarad a színházkezelésnek eddigi módjánál, lehetetlen volt és lehetetlen lesz.

A vidéki színház munkarendjének mai beosztásával, amelyet a viszonyok kérelhetetlenül megkívánnak tőle, a szükséges előkészületei és próbaidőnek egy tizedrészével rendelkezik; a darab külső díszének, az előadott darab valószínűségének egy nagy város színházy közönségéhez méltó szinpadravitelét anyagi eszközözi nem engedik meg; a vidéki színészet javaverői közül csak azt tudja mindegyik színház megkapni, akit szerencse és vaksors odavet; igazi író és zeneművész ma nem is gondolhat arra, hogy értékesnek vélt művét vidéken mutassa be, hiszen ez eleve azt jelentené, hogy Budapesten nem kellett. Ezzel szemben — ha az én tervem Debreczenben tetszésre talál — három színház külön működő, alkalomadtán egyesíthető személyzete, Budapesten betanult főszereplőkkel a debreczeni előadás számaránya Debreczenben próbált protogonistákkal Budapest részére, — lehetővé teszik azt, hogy a debreczeni városi színház előadásai a jövőben épen olyan gondosan előkészült, aprólékosan kidolgozott produkciók legyenek, mint bármelyik fővárosi színház bemutat előadása. Hogy ezenkívül a színházy élet élénkségére és érdekességére milyen hatással lesznek az egyes és együttes vendég szereplések, azt fölösleges bővebben fejtegetnem. Elhívtük csak azt batorodóm futólag megemlíteni, hogy én e vendég szerepléseket nem csak úgy képzelem, hogy valamelyik budapesti színházam lerándul Debreczenbe, hanem úgy is, hogy a debreczeni színház társulata kap valamelyik érdekes előadásának hajlékot az én fővárosi színházaimban.

Ma, amikor a gyorsvonat négy óra alatt Budapestre viszi Debreczen színházi közönségét, ahol európai nivójú és díszű előadásokban gyönyörködik ugyanaz a színházlátogató, akinek pénzéből kell a debreczeni színháznak is megélnie, lejárt az a kor, amelynben minden áldott este ugyanazt a disztermet és ugyanazt az erdőt lehetett színpadra állítani. Tegnap Moliéret játszották a színhágyott disztertekben, amelyek Molnár Ferenc új komédiájának keretülé szolgálnak. És ez ellen nincs orvosság. A vidéki városokat felélelő műsorát budapesti módon kiállítani, egyet jelentene az illető igazgató bukásával. Nekem ellenben módomban van, illetőleg módomban lesz, — ha a debreczeniek is úgy akarják, — színházuk szolgálatába állítani, teljes diszter-, jelmez- és kellék-tárral, amelynek tíz éve gyűjtött anyaga másfél millió koronát reprezentál. Az a tény, hogy Budapestben állandóan az évad új darabjai dominálnak a műsort, lehetővé teszi, hogy ez az óriási fölszerelés, amelyhez hasonló magánvállalat birtokában egész Európában alig van, a maga egészében Debreczen rendelkezésére álljon. Egészen természetesen viszont, hogy fővárosi színházaim újdonságait a maguk eredeti berendezésében mutatom be a debreczeni közönségnek.

Magából a tervem lényegéből — a hármas színházi kapcsolatból — folyik, hogy a debreczeni színtársulat és a debreczeni színész helyzete a jövőben lényegesen fog különbözni összes vidéki kollégái helyzetétől. Minden vidéki művész számára Debreczen lesz a kapuja a sikernek és az érvényesülés lehetőségének. Kétségtelen és természetes, hogy ma minden erő Budapest felé törekszik. Ugyanaz lesz ez a jövőben is, azzal különbséggel, hogy az erőknek ez a főváros felé futó vágyfolyama új ágyat vág magának sz Debreczenen keresztül, hőmpolygati hullámaikat. Nem kell nagy jostehetség annak a megjövendöléséhez, hogy tervem elfogadása esetén a legtöbb értékes színész a debreczeni közönség tapasira fog vágyni. A debreczeni színtársulat — nem győzőm eléggé és ismétetlen hangsúlyozni: önálló debreczeni színtársulat — szervezése könnyű munka lesz, mert a jók legjobbjaiból lehet majd válogatni.

Olyan író, akinek sikerei vannak, a mai viszonyok közt nem kockáztathatja meg azt, hogy vidéken engedje meg darabjának első bemutató-előadását. A vidéki eredeti premiere anyaga ezidő szerint azokból a darabokból áll, amelyeket a fővárosi színházak dramaturgiai visszautasítottak. Egészen bizonyosan rémelem, — sőt garanciát merek vállalni s reményem teljesedéséért is, mert érintkeztem már e tárgyban igen kiváló emberekkel, — hogy az én debreczeni színházamnak, az ország egyik legnagyobb multu színpadjának módjában lesz a jövőben elsórangú érdekességü bemutatókkal szolgálni egész Magyarország számára.

Tág körvonalakban a kivitelezési részletek mellözésével, amelyeknek minden érdeklésege inkább a gyakorlatban fog kitűnni, körülbelül így képelem én el azt a debreczeni színházat, amelynek igazgatására vállalkoznám. Szándékosan írtam a színház el a b e r c e z e n i j e g y z ő t, mert mindazt, mit a fönthebbieken bevezentem, csakis a debreczeni színházzal kapcsolatban vélem kivethetőnek és semmi más vidéki színházban nem tartok alkalmaznák arra, hogy ugyanazeket az ideákat akár velem is megvalósítsa. Szovaljon ez a néhány sor egyenesen cáfolatú azoknak a híreknak, amelyek az utóbbi időben nevemmel kapcsolatban elterjedtek. Nem óhajtom semmiféle más vidéki város színházának igazgatását, nem tervezek trószót, vidéki színházak egyesítését, sem semmi egyéb csodabogarat. Debreczen várost a maga százezernyi

tiszta magyar, színházért égő és lelkesedő közönségével, nemes színházi hagyományával, fekvésével, amely elég közel és elég távol van Budapesthez, tartom egyedülvalón arra hivatottnak és képesnek, hogy egy ilyen összekötötés anyagi, erkölcsi és művészi sikerének biztosítékait nyújtsa.

Egy ilyen művészi tartalmu vállalat számára hajlandó vagyok Debreczen szab. kir. város színházát 1914 október elséjétől kezdőnőleg öt évi időtartamra kibérelni. Amennyiben Debreczen városa úgy óhajtsa, s ez iránt ez év március hó 31-ig nyilatkozik, a színház bérletét 1913. év október hó elséjén is elkezdem. Bérletem tárgya a pusztá színházépület berendezéseivel, mellékhelyiségeivel és raktáraival együtt. Vállalom a színház évi tatarozását és javításának költségeit is s a várostól semmiféle támogatást, vagy szubvenciót nem igénylek, ellenben évi bérlet fizetek évenként 100 darab cs. és kir. aranyat. A színházban alkalmazott városi embereket vagy átveszem, vagy saját alkalmazottaimmal helyettesitem. Kötelezettségem teljesítésének óvadékaul hajlandó vagyok 100,000 korona értékű értékpapírost Debreczen városánál letétbe helyezni.

E bérletem föltételül tisztelettel kérem a debreczeni színház nézőterének olyan átalakítását, amely a színház befogadóképességét 250—300 nézővel emelne s a színház egész világítási üzemét elektromosra változtatná át. Ez átalakítás három és fél hónap alatt keresztülvihető; költségei, mint engem arról szakfőrt s a debreczeni színházzal ismerős építőművészek biztosítottak. 160—180,000 koronát tesznek ki. Ez átalakítási költségeknek, legfőlegb 200,000 korona összegig, hármincéves amortizációjából az én bérleti időmre eső összeget, mint külön terhet, hajlandó vagyok viselni.

Debreczen városának is, nekem is elsórangú érdekünk, hogy a színészet a város színészelete legyen s ne keljen nyári állomásokon vándorolnia. Tisztelettel kérem tehát a tekintetes bizottságot arra, hogy tervem elfogadása esetén méltóztassék egy nyári színkör építésének szükségességét diskusszió tárgyává tenni. A magam részéről hajlandó vagyok ezt azzal megkönyvitni, hogy a legfőlegb 100,000 koronás építési összeg hárminc éves amortizációjának bérleti időmre eső terhet vállalom. Alternatív megoldásul hajlandó vagyok e színkör a magam költségén felépíttetni, ha a város adományozza a hozzá való telket.

Ezeken az alapokon jöhet létre az a szerződés, amelyet Debreczen sz. kir. város velem, mint bérőigazgatóval köt. Főléleges. de a teljesség kedvéért megemlítenő, hogy nemcsak bérő, de valóóság igazgató is óhajtok lenni a debreczeni színháznak, aki fővárosi színházaimtól engedett minden időmet az önk színházának személyes vezetésére fogom fordítani. Állandó helyi igazgatóról és elsórangú művészi vezetőről természetesen szintén fogok gondoskodni.

Nagyságos Elnök Ur, tekintetes Bizottság! Az itt elmondottak alapján tisztelettel kérem önöket, méltóztassanak a debreczeni színház vezetését rám bízni; ha ez megtörténik, igyekezni fogok megítéző bízalmukra mindenképen érdemesnek lenni. E beadványom tartalma szerint szerződészerű kötelezettséget válllok minden bennfoglalataért önökkel szemben, amennyiben e beadványom sorsá fölött 1913 március 20-áig Debreczen városa érdemleges dönteni fog. Ha azonban úgy méltóztatnak határozni, hogy a debreczeni színházra pályázat irassék ki, — minthogy e pályázatban részt venni nem óhajtok, — kérem. kegyeskedjenek e beadványom tartalmát semmisnek tekinteni.

Fogadjá Nagyságos Elnök Ur, fogadják a színházi

bizottság nagyrabecsült tagjai kiváló tiszteletem nyilvánítását, amellyel vagyok

Budapest, 1913 február 16-án

alázatos szolgáljuk

Beöthy László,

a budapesti Király Színház
és Magyar Színház igazgatója.

J szinügyi bizottság ülése.

A debreczeni szinügyi bizottság csütörtök délután öt órákor ülést tartott, melyen a színház jövője körül fekvő kérdések voltak a napirenden.

Jelen voltak Körner Adolf, főjegyző elnök, K. Tóth Mihály kultúrtaácsnok, Domahidy Elemér főispán, Szávay Gyula, Tidős Kálmán, Kernhoffer József, Lőfkovits Arthur, Márk Endre, Murakózy László, Freund Jenő dr., Szilágyi Imre, Fráter Imre, Csurka István, Jánosi Zoltán, Kenézy Gyula.

Elnök bejelenti, hogy Beöthy László, a Király és Magyar színházak igazgatója, a bizottság kérése alapján írásban is közölte azokat a feltételeket, melyek mellett a debreczeni színházat a jövőben átvenni és igazgatni lenne hajlandó.

Szilágyi Imre bizottsági tag indítványozza, hogy előbb a jelenlegi állapotokat tárgyalja le a bizottság, mert tudomása szerint még itt is sok kérdés mutatkozik tisztázandónak. Ugyanígy gondolkodik Márk Endre bizottsági tag is.

K. Tóth Mihály elmondja az igazgatóság történetét. Ismerteli a mai rezsim eredményét s azt a véleményét nyilatkoztatja, hogyha a város a vezetést saját kezébe átveszi, gyakorolja, mintegy 12 ezer koronát kell ráfizetnie május hó 15-ig. A nyireghyázi és szigeti szezon ezenkívül még 10 ezer korona terhet róna a városra, legjobb esetben.

Márk Endre a város részéről garanciát követel arra nézve, hogy a színtársulatot nem hagyják szep-temberig cserben. Tudni akarja, mily összeg áll e célból a város rendelkezésére, illetőleg számszerű kimutatást kér, hogy a beállott színház zavarok szánálása óta hová fordították a különböző címeken kezelt jövedelmeket.

Körner Adolf főjegyző válaszul a felvetett kérdésre és kijelenti, hogy a tanács már fölhívta ifj. Schwarcz Vilmost, a hitelezők képviselőjét az elszámolás beherjesztésére, amit a napokban el is vár.

Magoss György dr. szerint a szinügyi bizottságnak ez alkalommal nem képezheti feladatát ennek a kérdésnek a megvitatása. Amelyet a tanács úgy is elintézett egy időre. Ne odázzák el tehát a döntést, hanem arról beszéljenek, mi történik jövőre.

Szavay Gyula sem akar tovább gyámkodni, de arra kíváncsi, hogy ezt a csonka esztendő miként fogják mégis befejezni tisztességgel.

K. Tóth Mihály dr. tanácsnok bejelenti, hogy Beöthy László ajánlatával egyidőben Ditrői Mór is Debreczenben járt és pedig a társulat tagjainak érdekében, hogy megvédje az ő érdekeit. Ugyanakkor azonban bejelentette azt is, hogy pályázik a debreczeni színházra. Hajlandó május 15-én átvenni a színházat és a társulatot és a nyári állomásokat is megtartja. A nyári állomásokról azután kiegészített társulattal térne vissza. A színház átalakítása esetén viselni hajlandó az annuitást. De nem ragaszkodik a színház átalakításához. Új díszletek hoz, elfogadja a precizírozott feltételeket, a tagokat átveszi, 30,000 korona biztosítékot ad a színházi alkalmazottak fizetését beszolgáltatja a város

házipénztárába. A nyugdíjalapra 1000, egy más alapra 600 koronát fizet. Operák adására is kötelezi magát. Azt kéri, hogy a színházat a Zilbay Gyulának járó egy és még három évre adják át neki.

Szavay Gyula szerint Ditrői Mór ajánlata tárgyalás alá nem kerülhet már a kötelei ildomoság miatt sem. Beöthy Lászlót mi hirtuk fő ajánlattételre, Beöthy ajánlatát megtette. Ez elfogadható. Részletes, mindenre kiterjed. Indítványozza tehát, hogy azt eivleg fogadják el tárgyalás alapjául. A száztagu társulat, a szíuház-átalakítás tervei és költségvetése, a költségeknek 20 éves amortizációja, mert ennyire tervei a törlesztést, legyenek a tárgyalás pontjai. Kéri, válasszon a szinügyi bizottság egy három tagu albizottságot, amely a részletek tárgyalását Beöthyvel elvégzi.

Jánosi Zoltán fölolvastatja a Beöthy László írásbeli, részletes nyilatkozatát kérő indítványt, majd kijelenti, hogy Beöthy a memorandumában mégis csak általánoságokat mond. Pedig ő fönn akarja tartani teljesen a szabad kezét. Nem szabad Ditrői Mór sem lekiacinyelni.

Szavay Gyula: Senki sem kicsinyítette le!

Jánosi Zoltán kijelenti, hogy már a pályázat beadvány előtt hallotta, hogy az aláírók, akik Beöthy tervének bekérését indítványozták, azt mondták és akarták, hogy Beöthy pályázat nélkül kapja meg a debreczeni színházat.

Márk Endre kijelenti, hogy ő is aláírta a kérdéses beadványt, de föntartja magának a jogot, hogy azt úgy magyarázza, amiként azt érte. Beöthy László ajánlatát jónak tartja, tárgyalás alapjául elfogadja s kijelenti, hogy vele és csak vele akar e kérdésről tárgyalni.

Freund Jenő dr. szintén fönn akarja tartani a szabad kezét. Konstatálnia kell, hogy Beöthy László terve lekezesést keittet, mert a közönség nagyon megunt már a vidéki színházak nivóját. Teljes elismeréssel van Ditrői Mór irányában, de az ajánlata mind csak frázis. Amit Beöthy megvalósítani tud, az több, mint amit Ditrői igémi tud. Beöthy ajánlata sokkal többet nyújt, realisabb alapokra helyezkedik, mint Ditrői, aki frázisokra támaszkodik s akinek materiális támasztékai nincsenek. Ditrői Mór ajánlata nem egyéb, mint egy vidéki igazgató ajánlata. Ezett elfogadhatónak tartja Szávay Gyula indítványát.

Domahidy Elemér főispán: Itt most nem az a feladat, eldönteni, hogy kinek adja a város a színházat. Beöthy László felszólították, adja be írásban ajánlatát. Miután Beöthy a felszólításnak eleget tett, ezt a beadványt tárgyalni kell. Közbejött Ditrői Mór, aki szövebelleg szintén ajánlatot tett. A konkzevenca tehát az, hogy küldjék ki a háromtagu bizottságot Beöthy ajánlatára vonatkozólag a részletek megbeszélése végett, azonban itt nem állana meg, hanem azt tenné, hogy Ditrői is felszólítaná, hogy adja be ajánlatát írásban.

Magoss György dr. főjegyzés a kultúrtaácsnok javaslatát fogadja el. Azonban mindkét ajánlattevővel tárgyalni kell.

Körner Adolf elnök szavazásra teszi föl a kérdést, amikor 15 szavazattal 6 ellenelben a bizottság Szávay ajánlatát fogadta el, amely szerint egy négy tagu bizottságot küldenek ki, hogy Beöthy Lászlóval ajánlatának részleteire vonatkozóan tárgyaljon, a részletekérdeket állapítsa meg, esetleg már úgy, hogy azok a szerződés pontozataiba való foglalásra alkalmasak legyenek. Tárgyalásainak eredményét március 1-ig jelentse be a bizottságnak tagjai lettek: Márk Endre, Szávay Gyula, Freund Jenő dr., Kernhoffer József. A szinügyi bizottság megbízta e kiküldötteket, hogy tárgyalásaikba a tanács tagjait is vonják be. A határozat kimondása után Jánosi

Zoltán ama kívánságának adott kifejezést, hogy bizonyos direktívák irányítását e bizottságot. Így helyesebbnek tartaná, ha a nyári színházhoz a város csak telket adna, ha a nézőtér átalakítási költségeinek amortizációját 20 évben szabná meg. Megállapítandó volna, mely időben hozza le a fővárosi színház személyzetét és díszleteit.

DEBRECZEN MŰGŰJÁBÓL.

Legrégibb határjárások és helynevek a debreczeni pusztákon.

Irta: Zoltai Lajos, muzeumőr.

(Folytatás.)

II. Ohat—Árkustelek és Derzsegyház.

Az előző számban ott hagytuk félbe közleményünket, hogy Károly király az ohati nemes urak kérésére megparancsolta az egri káptalannak: járja meg Ohat határait. A deputatio 1336 november 19-én teljesítette a király parancsát.

„Indúltak — amint István egri pap leirta — a *Tiszától*, *Sulymosfő* (Sulymusfew) nevű helynél; innen délfelé haladtak a *Morina* nevű víz mellett s a *Határos* (Hatarus) nevű helyhez mentek; innen ismét kelet felé fordultak s a *Szárzaberek* nevű dombon keresztül (per collem Zarrazberch) a *Patahalmához* jutottak, innen pedig a *Fejértóhoz* (Feyrtou), melynek nádasai körül, ismét déli irányban menve, — ott keresztül keltek az *Arkuson* s a *Derzs* nevű földet megkerülvén, nyugot felé fordultak s bizonyos *Szék* nevű helyhez érkeztek. Azután sokáig mendegélve, *Egyek* föld közelében, meg *három halom* mellett elhaladva, északi irányban *Hodoshalmhoz* érkeztek; innen a *Bodacs* (Bodach) ere mellett menének és a *Gelenus* (Gelenös) tón, meg a *Szárzár* rétjén keresztül a *Herep* fái felett ismét a *Tiszához* jutottak; a folyón pedig felfelé haladva, elérték az első határjelet.”¹

Mielőtt kifejténém e határjárásra nézve a magam okoskodását, emlékeztetnem kell hoznom Ohatról másik, még régibb és ismét más, későbbi, részleges határmegjelölést, illetőleg határjárást. Amaz Ohatnak északi, emez keleti határát teszi érthetőbbé.

A már említett cseszerzódásban, amellyel IV. Béla király sárosi tizedeiért az egri püspöknek adja Csegét s más birtokait 1248-ban, a minket érdeklő sorok így hangzanak: „Adjuk továbbá *Csege* nevű másik falunkat, a *Tisza* mellett, *Kecsessel*, *Puchlako*-val (talán Póslaka; ma Puszlíka), a *Tisza* mindkét partján gyakorolt őregi átkelési vámmal; nem különben minden hasznaival, tartozékaival, meg a *Vetges*-ben (Völgyesben) és a nagy *Mortvában* halászsattal, a mellette lévő földdel együtt és az említett *Mortvát*, amelynek fele az egész *Teulgescherthye* (Tölgyescsere, helyesebben Tölgyesberekje) nevű berekkel

egészen a megnevezett Csegefaluhoz tartozik; másik fele pedig halászalban az o.(hati) apaté és pátronusaié.”²

Ez az egyik, reánk nézve most nagyon fontos határmegjelölés. Másik, a későbbi, az Ohatiak 1341. évi osztályos egységéből folyik. Ekkor ugyanis Ohati Márton fia Miklós comes fiaival: Demeterrel, Lászlóval, Andrással, Péterrel és Mihállyal egyetértve, Tamás fia István özvegyének, Ilonc (Ilonch) asszonynak, aki Miklós comesnek nővére és fiának, Kolozs-nak (Kolos) ajándékoztak és adtak öt ohati telket tartozékaival s Szentgyörgy vértanu egyháza kegyuraságában való részesedéssel együtt. Miklós és fiai elmondják az egységlevélben, hogy ezen öt egész kuria vagy telek Ohat keleti részén *Kócsról Csegére* vezet őt felől, Ilonc asszony telke mellett fekszik s azok csereképen szállottak reájok a pérsi birtokért. Átengedték az özvegynek ezen telkeken kívül az *Árkustelek* nevű üres földet is, három ekényi szántófölddel,³ s egy darab réttel együtt, úgy, hogy másfél ekényi föld esett *Ohatfalva* felől, ugyanannyi az *Arkus vízen túl*. Viszont Ilonc asszony és fia a maguk telkét, ahol laknak, átengedik Miklós-nak, fiainak; tartoznak is onnan minden épületet új telkeikre átváltatni. Ohati Miklósek a magok részén lévő utakat, aprós és nagyjóságok legelőjét közös használatban hagyták.⁴

Az egység megkötése után egy hónapra Ilonc asszonynak és fiának, Kolosnak, határjárás mellett kimutatták az átengedett birtokrészeket. Az egri káptalan erről szóló okirata jelenlévő szomszédbírtokosokul említi: Koncs comes, Herne fiát, András Barnabás fiát, János Pünkösdi fiát — mindhármannal egykei nemesei — továbbá Ohati Arnold fiait: Mihályt, Imrét és Tamást; azután Zomayoni Gergely fiát, Kozmát.⁵ Kolos urfi a szomszédos *Csegéről*, *Zámáról* és *Kócsról* körendű embereket is szeretett volna meghívni a birtokba igtatáshoz; azonban Miklós comes és fiai nem engedték, azzal érvelve, hogy azok ellenséges indulattal viseltetnek irántuk.

Földhöz ragadt, szegény, jobbágy embereknél mi közük is lett volna földesurak dolgához?!

Először is kimutatták a faluban Kolos urfi öt új telkének határait, amelyek azokat Miklós és fiai telkétől elválasztották; azután az *Árkustelken* fekvő szántóföldekre és rétekre került a sor. „Kezdték pedig a határjárást délfelől a *derzsiegyház* mezején.

² Fejér: Codex diplomaticus IV/2. 18.

³ Egy ekényi szántóföldet Tagányi Károly szerint (A földközösség Története Magyarországon) 80—120 holdat tett. Miklós comes tehát a réteken kívül körülbelül 300 hold szántóföldet engedett át Ilonc asszonynak.

⁴ Károlyi okl. I. 139.

⁵ A megnevezett Koncs comes az 1335. évi cseszerzódásban említett Ireneus egyik fia Köncsil, akinek anyja tudvalevőleg egytestvér volt Ilonc asszonnyal meg Miklós comes anyjával; Barnabásfi András és Pünkösdfi János pedig Koncs comes sógorai, amennyiben ennek nővéreit vették feleségül.

⁶ Zomayon=Angyalháza középkori neve. Zomajoni Kozma hírhedőleg mint máti rész birtokos kapott meghívót e birtokba iktatáshoz.

Innen előbb két előhegy (promontorium), a nép nyelvén két halom között, majd egy éren keresztül, folyton északi irányban mendegéltek. Az említett értől 72 királyi ölnyire kelet felé fordultak; itt szántóföldek szélén egy halom mellett haladtak el; ismét: keleti irányt követve, a Nagyhalom (Noggholm) közelében lévő határjelnél délfele vették útjukat, az Asothalom (Asutholm) környékén pedig nyugotnak, — kevés ideig menve, átkeltek az Arkuson s egy árok (aruk) mellett elérték azt a hancsikot; ahonnan megindultak.⁷

Nyelvészeti szempontból is érdekes elősorolt ösrégi magyar helynevek közül több ma is él a nép ajakán; némelyek pedig elenyésztek s mások jöttek helyettük használatba. Nem csoda tehát, ha egy és más embert megtévesztett a határ ezen ősi leírása. Megesett az nemcsak Végh Kálmán Mátyás uralmáig, hanem — amint épen a legutóbbi napokban vettem észre, az Ohatot kezdkben tartó debreceniekkel is, ezen pusztának északkelet felől való régi határvonalának keresésénél. Erre később még visszatérek. Most csak annyit jegyzek meg, hogy a debreceniek még sem távolodtak el felfogásukban annyira a mai és — állítom — valódi régi határoktól, mint amennyire a „Hortobágyi apátságok” írója eltevte. Aki a helyi viszonyokkal ismerős, a fentebb idézett s egymást kiegészítő határjárásokban találhat annyi támpontot, hogy csaknem mindenütt nyomon követheti az Anjou-kori határjárókat. És az avult pergamen-bizonyítékok néha-néha homályos világítása mellett sem lehet Ohat ósrégi határát észak és északkelet felől több mint tíz kilométernyi hosszú vonalon jelző holt folyammedreket, tavakat, eréket, halmokat a mostani határtól harmadfél kilométerrel távolabb keresgélni s ily módon Ohatot Csege rovására körülbelül ötezer katasztrális holddal tágasabbnak képzelni: Végh K. M. ur ugyanis az 1335. évi határjárás kiindulási pontját, a Sulymosfót, a Morotva felé, a Paptava környékére vagy ettől jóval odébb, kelet felé helyezi; a Morina nevű vizet a csegei Görbőföld alatt lévő Mirhás vagy Mirhó nevű érrel azonosítja; a IV. Béla szerződésében említett nagy Mortvának a Görbőföld kelet felől körül ölelő völgyet tartja; a Határos nevű helyet a Hatrongyos tanyával, a Szárazberek nevű halmot Orpolya halommal, Patahalmát pedig a Sóllyom halommal veszi egynek; holott mindkét halom már a Keeskés pusztá szélén áll.

Már majdnem megírtam e cikkemet s abban azzal a helyesnek vélt feltevéssel, hogy az ohati határ hajdan az új Tiszamedren túl lévő szigetet is magában foglalta, az 1336. évi határjárás kiindulási helyét, a Sulymosfót oda helyeztem, ahol az új átvágás az északnyugotra kanyarodó régi medret elhagyja,

vagyis a Vaskapu nevű kis tanya közelébe. Ekkor jutottam abba a szerencsés helyzetbe, hogy beletekinthettem a magánlevéltárban őrzött ohati régi térképbe.⁸ A térkép igazolta feltevésemet. Sulymosfót csakugyan ott tünteti fel, ahol előbb is sejtettem. Innen mendegéltek tehát István pap és társai délfele a Morina mellett, amely nem más, mint az 1248. évi cseszerződés Nagymortvája; az a kifli vagy hold-sarló alakban kanyarodó, nagy, kihalt folyam-meder, amely a csegei határnak Ohat felőli részén fekszik s ma is ezt a nevet viseli. Nem esik döntő sullyal a mérlegbe az, hogy István pap „fluvius”-nak írta a Morinát. Mert az Anjou-kori oklevelek felváltva használják a holt folyammedreket, állóvizet, tavak (lacus, palus) megjelölésére a Morotva, Mortva és Morina, Morna kifejezéseket.⁹ Halban annyira bővelkedett a Mortva, hogy megérdemelte a benne való halászati jog, ha Béla király többször idézett cseszerződésében külön is felemlíti mint igen értékes kisebb királyi haszonvételetit jogot. Helyes t. ellenfelem megjegyzése, hogy a fél halászati jogot a Mortvánban a mai halászati jognak megfelelőleg gyakorolták; vagyis egyik parton az ohati apát és kegyurai, másikon az, akie Csege volt Puchlakóval és Keckéssel együtt. De hogy félreértés ne legyen az áttelens szomszédbírtokok között, a király körülményesebben is magyarozott. Megmondta, hogy a Nagymortva mellett lévő föld a Tölgyesberekkel együtt egészen Csegehez tartozik, a Nagymortvának csak fele az Ohatiaké, i. e., a fél Mortvánban való halászat. A Mortva mellett lévő föld, vagyis a „contiga terra” alatt tehát a Mortva északi és déli medre által bezárt terület érthetjük, amely abban az idő en erdősülve volt, ezért nevezték Tölgyesbereknek; amihéz tehát se a távolabbi Tógyerének, se a Görbőföldnek semmi köze.

(Folyt. köv.)

HIRROVAG.

— A vízvezetéki bizottság ülése. A vízvezetéki bizottság f. hónap 18-ikán ülést tartott Kovács József polgármester elnöklésével. A bizottság a vízvezeték üzembehelyezésének idejéről március 15—20-ikát tűzte ki.

— Megkeresés. A vakok budapesti országos intézetével kapcsolatosan óvó tartatik fen 5—7 éves koru világtalan gyermekek számára. Az óvóba szegénységi bizonyítvány alapján ingyenesen vétetnek fel a vak gyermekek. Az internátus vezetését irtalmas nővérek látják el s az okta-

⁷ Károlyi Okt. I. 143. Ilone asszony és fia Kolos, akit szintén „de Ohat”-nak neveztek, — így ezen határjáró oklevélét, mint az ennek alapul szolgáló osztály egyezséget, meg azon évben privilegialis alakban is átrattak az egri káptalannál. U. o. I. 146.

⁸ L. Végh K. Mátyás id. értekezését. Eger. 1904.

⁹ A magánlevéltár 8. számú térképe, mely Ohatot és Zánót mutatja. Évszám nélkül. Kádár Ferenc másolata. Hálásan köszönöm Kovács József polgármesternek, hogy kutatásaim sikere érdekében ad hoc szives volt megengedni e térkép megtekintését.

¹⁰ V. ö. Magyar nyelvtörténeti szótár II. 873. és Magyar Oklevél-szótár 688.

fas pedagogiailag képzett nőkre, illetve irgalmas nővérekre van bízva. Az intézmény humaniztikus volta elismert. A szülők idejekorán felszabadulnak vak gyermekük gondozása alól s viszont a vak gyermekek szakképzett vezetés mellett a rendes oktatásra előkészítettek. Tisztelettel kérem a tek. Polgármesteri hivatalt, méltóztassék a vak gyermekekkel sujtott szülők figyelmét ezen áldásos intézményre felhívni s segítségükre lenni, hogy a gyermek ide-felvehető legyen. A felvételhez űrlapokkal szivesen és díjmentesen szolgálunk. Budapest, 1913 február hó 2-án. Kiváló tisztelettel: Herodéy Károly s. k. igazgató.

Debreczen szabad királyi város polgármesterétől.

604—1913.

A kir. belügyminiszteri 136,000—1912. sz. a. kelt rendelet alapján közhírré teszem, hogy a Budapestben megjelenő „Esti Ujság” és „Pesti Tükör” című napilapnak Debreczen sz. kir. város területén 1913. évi május hó 15-ig való elárúsításához engedélyt adtam.

Debreczen, 1913. évi február hó 14.

Kovács József,
polgármester.

1646—1976—2365/1913. sz.

Árverési hirdetmény.

A város tulajdonát képező hajduszovátai X. számú 258 katasztr. hold 1301 □-ölterületű tagbirtoknak 1914. év október hó 1-től 1920. évi szeptember hó 30-ig terjedő hat évre haszonbérbe adására, a beérkezett utóajánlat folytán a városi tanács újabb árverés tartását rendeli el. Ezen árverésre határidőül 1913. év február hó 25. (Huszonöt) napjának délelőtt 10 órája a városház nagy tanácstermében kitűzetik, amely helyre és az árverelni szándékozók azzal hivatnak meg, hogy a kikialtási ár 11,550 korona leendő és aki árverelni kíván, tartozik a kikialtási ár 10%-át bánatpénzül az árverető bizottság kezébe letenni.

Az árverési feltételek előzetesen a városi számvevődi hivatalban megtekinthetők.

Kelt Debreczen szab. kir. város tanácsának 1913. évi február hó 10-én tartott üléséből.

A városi tanács.

1649—2037/1913.

Árverési hirdetés.

A Debreczen szab. kir. város tulajdonát képező Vajda-laposi és hozzácsatolt 905 hold területű földnek 1914. év október hó 1-től 1920.

évi szeptember hó 30-ig terjedő hat évre nyilvános szóbeli árverésen haszonbérbe adása rendeltetvén el, ezen árverésre határidőül 1913. év március hó 7-ik napjának délelőtt 10 órája a városházának nagytanács termében kitűzetik, miről az árverelni kívánók azzal értesítettek, hogy az árverési feltételek előzetesen a város számvevőségénél a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város tanácsának 1913. évi február hó 6-án tartott üléséből.

A városi tanács.

2676/2677—1913.

Árverési hirdetmény.

A város tulajdonát képező házak után kiosztott bellegelő földek 1913. évi november 1-től 1919. október 31-ig és a baromvásártéri csapásoknak 1914. évi január 1-től 1916. december hó 31-ig bérbeadása rendeltetvén el, — ezen árverésre határrnapul 1913. évi március hó 7-ik napjának délelőtti 10 órája a városház nagytanácstermében kitűzetik, mely árverésre az árverelni szándékozók azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek előzetesen a városi számvevőségénél megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város tanácsának 1913. évi február hó 17-én tartott üléséből.

A városi Tanács.

Debreczen sz. kir. város
könyvnyomda-vállalata
Debreczen, városház épület.

~~~~~

Készít mindenféle nyomdai munkákat
a leggyorsabbtól a legdíszesebb
kivitelig, jutányos árak mellett.

MEGHIVÁS.**A Debreczeni Tisztviselők Önszegélyző-Egyesülete mint Szövetkezet**

Debreczenben

XXXIII. Évi Rendes Közgyűlését

1913. évi márciusus hó 9-én, délelőtt 11 órakor

**Batthyány-utoza 1. szám alatt, I. emelet, kataszteri helyszínelési felügyelőség hivatali helyisé-
gében tartja, melyre az egyesület tagjai tisztelettel meghívotnak.**

TÁRGYSOROZAT:

1. A közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítésére 2 részvényes tag megválasztása.
2. Az igazgatóság jelentése az egyesület 1912. évi működéséről; az 1912. évi mérleg és a felügyelő-bizottsági jelentés bemutatása, határozat a felmentvény megadása tárgyában.
3. A mérlegben kimutatott eredmény felosztásra vonatkozó igazgatósági indítvány tárgyalása.
4. Az alapszabályok értelmében a közgyűlés előtt 3 nappal az igazgatóságnál írásban beadott indítványok tárgyalása.
5. Alapszabály szerint 8 kilépő igazgatósági rendes tag és 7 igazgatósági póttagsági helynek választás útján való betöltése.
6. Felügyelő-bizottságnak 1 erre való megalakítása.

MEGJEGYZÉS: 1. A mérleg, veszteség- és nyereségszámla a szükséges mellékletekkel folyó évi február 11-től kezdve az egyesület hivatalos helyiségében közszemlélre ki van téve. — 2. A közgyűlésen a szavazat — alapszabályaink 26. §. IV. alapján — személyesen vagy megbízott által gyakorolható. — 3. Egyesületbe belépni kényszerűt közgyűlésünk albamával szívesen fogadjunk és alappréseink jegyzetére a tisztviselők és az önszegélyezés elvére tekintettel úgy a tisztviselőket, mint a honorátoriakat fel is kérjük.

Az igazgatóság.

HIRDETMÉNY.**A Debreczeni Első Takarékpénztár****HATVANHETEDIK ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉSÉT**

1913. március 2-án, vasárnap délelőtt 10 órakor Debreczenben a Kereskedő-Társulat tanácstermében tartja.

Tárgysorozat:

1. Igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentése az 1912-ik üzletévről.
2. A mérleg megállapítása és határozathozatal a tiszta jövedelem felosztása iránt.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása.
4. Nyolc felügyelő-bizottsági tag megválasztása 3 év tartamára és díjazásuk megállapítása.
5. Az alapszabályok 2—8, 14, 15, 26, 28—30, 34—55, és 60. §§-nak módosítása.
6. Nyugdíjszabályok módosítása.

Debreczen, 1913. évi február hó 7-én.

A Debreczeni Első Takarékpénztár Igazgatósága.

A mérleg és számadások 1913. évi február hó 18-tól kezdve a pénztár helyiségében — hivatalos órák alatt — megtekinthetők.

Az alapszabály 26. §-a értelmében a közgyűlésen tanácskozási és szavazati joggal oly részvényes bír, kinek neve 1912. december 31-ig a részvénykönyvbe bevezettetett.

Szavazásnál minden részvény egy szavazatra jogosít, azonban a közgyűlésen megjelent tag saját részvényei után 100 szavazatnál, meghatalmazás folytán másik 100 szavazatnál többet nem gyakorolhat. (Alapszabály 29. §.)

A szavazatlapok átvételére jogosító igazolójegyek a közgyűlés előtti két köznapon a takarékpénztár helyiségében átveendőek.

Szavazati jog csak ezen igazoló-jegyek alapján kiadott szavazólappal gyakorolható. (Alapsz. 26. §.)